

Ötən əsrdə yaşayıb mədəniyyətimizə töhfə verən çox böyük şəxsiyyətlər var ki, bu gün adlarını çəkmək yada düşür. Onlardan biri xoreoqraf, Xalq artisti Əlibaba Abdullayevdir. Musiqimizə, onun ayrılmaz qolu olan milli rəqsin inkişafına böyük töhfələr vermiş Əlibaba Abdullayevin bu il 110 yaşı tamam olur.

medal qazanıb. Daha 2 il sonra Xalq artisti fəxri adına layiq görüldü.

Əlibaba Abdullayev Azərbaycan Dövlət Musiqili Komediya Teatrının səhnəsində Üzeyir Hacıbəylinin “Arşın mal alan”, Süleyman Ələsgərovun “Ulduz”, Səid Rüstəmovun “Durna”, Soltan Hacıbəyovun “Qızıl gül” əsərlərinin tamaşaları üçün rəqsləri hazırlayıb. Onun yaradıcılığında süjet kompozisiyaları mühüm yer tutub. “Dostluq”, “Şənlik”, “Neftçilər”, “Məhsul” rəqs sütalarının, eləcə də “Ovçular”, “Balıqçılar”, “Futbolçular” və s. orijinal rəqslərinin səhnələşdirilməsi ilə yanaşı, rəqs ansamblarının tamaşalarının kütləvi

Rəqsi sənətə çevirən sənətkar

Uşaq yaşlarından onun musiqiyə, incəsənətə olan həvəsi Əlibabanı İbrahim Əbilov adına Mədəniyyət Mərkəzinə gətirib. O, buradakı rəqs qrupunun üzvü olub.

1935-ci ildə dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəylinin yaratdığı Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının rəqs ansamblına seçilib və 1 il sonra Bakıda keçirilən I Azərbaycan Xalq Rəqsləri Festivalında çıxışı ilə fərqlənə bilib. Üzeyir bəy öz qeydlərində Əlibaba Abdullayevin musiqinin ritmini dərindən duyduğunu vurğulayaraq əlavə edib ki, onun rəqsləri tamaşaçıda səslənən melodiyanın əyani təsvirini canlandırır.

Tanınmış jurnalist, kinoşünas Aydın Kazımzadənin yazdığına görə, Əlibaba Abdullayevin sənəti Üzeyir Hacıbəylinin müşahidəsi və dəstəyi ilə püxtələşib, in-

səhnələrinin quruluşunda da iştirak edib. Naxçıvan, Lənkəran, Gəncə şəhərlərində təkcə peşəkarların deyil, həm də həvəskar incəsənət xadimlərinin iştirakı ilə rəqslər və xoreoqrafik nömrələr nümayiş etdirib.

Bəstəkarlar Üzeyir Hacıbəyli, Süleyman Ələsgərov, Tofiq Quliyev, Cahangir Cahangirovla əməkdaşlığı sayəsində o, tarixi xalq rəqslərini toplayıb, rəqs ritmlərindən istifadə edərək onlar üçün yeni tamaşalar yaradıb. “Ovçular”, “Bənövşə”, “Bulaq başı”, “Bahar”, “Ay gözəl”, “Qazağı”, “Məzəli rəqs”, “Qaytağı”, “Gəlin tərifli” və “Nağaraçılar” kimi xalq rəqslərinin səhnələşdirilməsi Əlibaba Abdullayevin adı ilə bağlıdır. Qızı Elmira Abdullayevanın xatirələrinə görə, o, daim öz üzərində işləyər, zəruri ədəbiyyatı öyrənər, gecələr

kişaf edib və yaradıcılıq zirvəsinə çatıb. O, 1938-ci il aprel 5-də Qəmər Almazadənin rəhbərlik etdiyi ansambl ilə birlikdə Moskvada keçirilən I Azərbaycan İncəsənət Dekadasında iştirak edərək Böyük Opera və Balet Teatrının səhnəsində “Qaytağı” rəqsi ilə salonu ayağa qaldırıb. Azərbaycan incəsənətinin canlı və möhtəşəm mənzərəsinə rəng qatıb. Beləcə, Əlibaba Abdullayev yaradıcılıq sınaqlarından çıxaraq özünə böyük sənətdə yol açıb.

1941-ci ildə ansamblın rəqs qrupunun rəhbərliyinə irəli çəkilən xoreoqraf həmin ilin payızında İranda sovet qoşunları qarşısında konsertlərdə iştirak edib. İkinci Dünya müharibəsi illərində ön və arxa cəbhədə çıxışları olub. Üzeyir Hacıbəylinin “Vətən və cəbhə” kantatasının hazırlanması məhz Əlibaba Abdullayevə həvalə edilib. O, müharibə illərində “Dədə Qorqud” vətənpərvərlik marşının da rejissoru və mahir ifaçısı olub.

1943-cü ildə Əməkdar artist fəxri adına layiq görülməli Əlibaba Abdullayev Səməd Vurğun, Bülbül, Ələsgər Ələkbərov, Qurban Pirimov və başqalarının da daxil olduğu mədəniyyət xadimləri qrupunun tərkibində Mozdoka və Taqanroqa göndərilib, orada azərbaycanlılardan ibarət 416-cı atıcı diviziyasının hərbi qulluqçuları qarşısında çıxış edib.

Müharibədən sonra bəstəkar Süleyman Ələsgərovdan Cəlil Məmmədquluzadə adına Musiqili Komediya Teatrında işləməklə bağlı dəvət alıb. Burada o, Fikrət Əmirovun “Gözün aydın”, Süleyman Ələsgərovun “Beş manatlıq gəlin”, Viktor Dolidzenin “Keto və Kote” operettalarının səhnələşdirilən tamaşalarında həm rol ifaçısı, həm də rəqs quruluşçusu kimi çıxışlar edib. 1947-ci ildə Çexoslovakiyada keçirilən I Ümumdünya Gənclər Festivalı ərəfəsində yenidən Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının rəqs kollektivinə qayıdıb. Solist kimi çıxış edib və festival laureatı diplomuna layiq görüldü. 1957-ci ildə Moskvada keçirilən VI Gənclər və Tələbələr Festivalında isə konsert proqramını tərtib edib, eləcə də özünün rejissoru və ifaçısı olduğu rəqslərə quruluş verib. Bu festivalda 4 qızıl, 1 gümüş və 3 bürünc

kağız üzərində rəqs tamaşalarının eskizlərini, rəsmlərini yaradır, eyni zamanda öz-özünə mahnı oxuyardı.

Yeri gəlmişkən, Əlibaba Abdullayevin yaxşı səsi olub. Onun Leyla Bədirbəyli və Tutu Həmidova ilə birgə, eləcə də Roza Cəlilova ilə mahnı və rəqs ifalarının səs yazıları Azərbaycan radiosunun “Qızıl fond”unda saxlanılır. Xoreoqraf, aralarında Bədurə Əfqanlı, Reyhan Topçubaşova, Kazım Kazımzadə, Əyyub Fətəliyev və başqalarının da olduğu teatr xadimləri ilə yaradıcı əməkdaşlıq edib, hər rəqs üçün ayrı-ayrılıqda xalq geyimlərinin eskizlərini yaradıb, bu geyimlərin tikilməsində istifadə olunan parçaları da özü seçib.

Rəqsimizin korifeyi kinematografiya sahəsində də çalışıb, “Görüş”, “O olmasın, bu olsun”, “Əhməd hardadır?”, “Sehrli xalat”, “Dəli Kür”, “Ulduzlar sönmür” kimi bədii filmlərdə həm fərdi, həm də kollektiv rəqsləri canlandırırıb. Bir sıra sənədli film-də Əlibaba Abdullayevin quruluş verdiyi rəqslərdən istifadə edilib. Aydın Kazımzadə yazır ki, o, rejissor, rəqqas və rəssamlığı özündə birləşdirib və rəqs üçün yaşayıb. İncəsənət İnstitutunda və Bakı Xoreoqrafiya Məktəbində dərs deyib.

Yaradıcılığı boyunca 200-dən artıq rəqsə quruluş verən, tanınmış Azərbaycan xalq rəqqası və xoreoqrafı, Xalq artisti Əlibaba Abdullayev 1980-ci ilin avqustunda vəfat edib. 2015-ci ildə Müslüm Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasında onun 100 illik yubileyinə həsr olunan konsert keçirilib. Konsertdə Azərbaycan Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblının, Azərbaycan Dövlət Akademik Opera və Balet Teatrının, Bakı Xoreoqrafiya Akademiyasının və Azərbaycan Dövlət Uşaq Filarmoniyasının kollektivləri çıxış ediblər.

Bakının “Kubinka” adlanan ərazisində küçələrdən birinə Əlibaba Abdullayevin adı verilib. 1940–1980-ci illərdə yaşadığı və onun adını daşıyan küçədə yerləşən evin divarında bəlyəfinin əks olunduğu xatirə lövhəsi var. Həyat və yaradıcılığından bəhs edən “Sənəti böyüdən sənətkar” adlı sənədli film çəkilib.